

Aðgerðaáætlun til að draga úr sykurneyslu

Með vísan í bréf frá heilbrigðisráðuneytinu dagsettu 15. janúar 2019 þar sem ráðuneytið felur Embætti landlæknis að gera aðgerðaáætlun til að draga úr sykurneyslu landsmanna þá skilar Embætti landlæknis hér með þeirri áætlun (maí 2019). Við vinnslu hennar hefur starfsfólk embættisins fundað með starfsfólki heilbrigðisráðuneytisins.

Samkvæmt Global Burden of Disease profile um Ísland þá er mataræði einn af megin áhættuþáttum fyrir sjúkdómsbyrði. Sykurneysla hefur verið mikil hér á landi, hún var á árunum 2010-2012 yfir ráðlagðri hámarksneyslu meðal [ungu fólks](#) og [6 ára barna](#) en ekki eru til nýrri tölur. Samkvæmt [Grundvelli ráðlegginga um mataræði og næringarefni](#) ætti neysla á viðbættum sykri að vera undir 10% af heildarorkunni en [Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin](#) telur jafnvel að enn frekari takmörkun geti verið til bóta. Gosdrykkir vógu þyngst í sykurneyslu fullorðinna í landskönnun 2010-2011 en um 34% viðbættis sykurs kom úr sykrudum gos- og svaladrykkjum. Niðurstöður vöktunar áhrifaþátta heilbrigðis árið 2018 sýndu að 20% fullorðinna neyttu gosdrykkja (sykraðra eða sykurlausra) daglega eða oft og skiptist það jafnt á sykraða og sykurlausa drykki. Samkvæmt niðurstöðum [norrænnar vöktunar á mataræði](#) frá árinu 2014 var neysla fullorðinna á sykkurikum vörum (þ.e. sykrudum gosdrykkjum, sælgæti og kökum) mest á Íslandi. Hlutfall of feitra var sömuleiðis hæst á Íslandi samkvæmt sömu rannsókn. Tölur úr rannsókninni Heilsa og líðan frá 2017 og birtar voru í [Lýðheilsuvísunum 2018](#) sýna að hlutfall fullorðinna sem eru með of feitir er 26,6%. Rannsóknir hafa sýnt að neysla á sykkurikum vörum eykur líkur á [offitu](#) og [tannskemmdum](#) og mikil neysla sykraðra gos- og svaladrykkja getur auk þess aukið líkur á [sykursýki af tegund tvö](#). Það er til mikils að vinna að draga úr neyslu á sykkurikum vörum, þ.m.t. gos- og svaladrykkjum.

Til að draga úr sykurneyslu er nauðsynlegt að hrinda í framkvæmd fjölda samstilltra aðgerða með aðkomu margra aðila. Ljóst er að álögur á sykrud matvæli er sú aðgerð sem ber hvað mestan árangur til að draga úr sykurneyslu. Það er vaxandi vísindalegur grunnur fyrir því að vel skipulagðir skattar á matvæli, ásamt fleiri aðgerðum, sé áhrifarík leið til að bæta neysluvenjur. Mestur ávinningur er af skatti á sykraða drykki og þarf hann að vera áþreifanlegur og hækka verð um a.m.k. 20%. Um leið þarf að upplýsa almenning um neikvæð áhrif mikillar sykurneyslu og fylgjast með og meta hvaða áhrif skattlagningin hefur á neysluvenjur. Jafnframt er mælt með aðgerðum sem breyta umhverfi fólks þannig að holla valið verði auðveldi valið þar sem fólk býr, starfar og ver frittíma sínum. Einnig þarf að draga úr markaðssetningu á óhollum matvælum sem beint er að börnum, hvort sem er í sjónvarpi, á netinu, í smáforritum eða öðru umhverfi barna t.d. í íþróttamannvirkjum, tengt íþróttaviðburðum og

kostun (e. sponsorship) á þeim. Þessi aðgerðaáætlun er í samræmi við mörg Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna, þó sérstaklega markmið númer þrjú um að stuðla að betri heilsu og vellíðan.

Tillögur að aðgerðum sem hér fylgja byggja m.a. á [Lýðheilsustefnu og aðgerðum sem stuðla að heilsueflandi samfélagi til 2030](#), [Aðgerðaáætlun Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar á sviði mataræðis og næringar 2015-2020](#), [Aðgerðaáætlun Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar vegna langvinnra sjúkdóma 2013-2020](#) og [Aðgerðaáætlun til að draga úr tíðni offitu](#) sem gerð var árið 2013. Að auki þarf að tengja aðgerðir í þessari áætlun við [Innkaupastefnu matvæla fyrir ríkisaðila](#) sem samþykkt var af ríkisstjórninni í maí 2019 og við matvælastefnu sem er í vinnslu (maí 2019).

Tillögur að aðgerðum - forgangsaðgerð:

1. Hærri álögur á óhollustu – lægri álögur á hollustu

Í [skýrslu frá Alþjóðaheilbrigðismálastofnuninni](#) frá 2016 sem og í nýlegri [skýrslu frá World Cancer Research Fund](#) frá 2018 kemur fram að það er vaxandi vísindalegur grunnur fyrir því að vel skipulagðir skattar á matvæli, ásamt fleiri aðgerðum, geti verið áhrifarík leið til að bæta neysluvenjur. Mestur ávinningur er af skatti á sykraða drykki og hann þarf að vera áþreifanlegur og hækka verð um a.m.k. 20%. Þar kemur einnig fram að 20% skattur geti minnkað neyslu um 20%. Jafnframt kemur fram að 10-30% lækkun á álögum á hollum vörum eins og ávöxtum og grænmeti geti verið áhrifarík leið til að auka neyslu á þessum hollu fæðutegundum. Niðurstöður rannsókna hafa sýnt að slík verðhækkun getur haft áhrif þar sem þörfin er brýnust, þ.e. hjá börnum og ungmennum og öðrum þeim sem drekka mest af gosdrykkjum líkt og kom m.a. fram í grein sem birtist í [New England Journal of Medicine](#) 2009. Í grein sem birtist árið 2011 í [The Lancet](#) var lagt mat á hvaða aðgerðir stjórnvalda í Ástralíu skiluðu mestum ávinningi og árangri til að bæta heilsu og draga úr útgjöldum vegna offitu. Niðurstaðan var sú að skattar á óhollustu væru áhrifaríkasta leiðin. Sífelld fleiri lönd eða landsvæði hafa bæst í hóp þeirra sem skattleggja sérstaklega drykki og/eða aðrar sykraðar vörur og hafa ýmsar leiðir verið farnar í þeim efnum, sjá nánar í ofangreindum skýrslum frá WCRF og WHO og [ítarefni á heimasíðu Embættis landlæknis](#). Skattlagning ætti því að vera ein af forgangsaðgerðum stjórnvalda til að fyrirbyggja langvinna sjúkdóma og stuðla að betri heilsu og vellíðan.

Vinnuhópur sem velferðarráðuneytið skipaði til að koma með tillögur að [aðgerðaáætlun til að draga úr tíðni offitu](#), og skilaði af sér árið 2013, setti það í fyrsta sæti að hækka álögur á óhollustu (t.d. sykrudum og sykurlausum gosdrykkjum og sælgæti) og lækka álögur á hollustu (t.d. grænmeti og ávöxtum). Þetta var einkum vegna þess að rannsóknir hafa sýnt að neysla á sykkurikum vörum eykur líkur á [offitu](#) og [tannskemmdum](#) og mikil neysla sykraðra gos- og svaladrykkja getur auk þess aukið líkur á [sykursýki af tegund tvö](#). Hvorki er mælt með því að drekka sykraða né sykurlausa gosdrykki og eru þeir því hafðir með en neysla sykurlausra gosdrykkja, þ.e. með sætuefnum, getur viðhaldið löngun í sætt bragð og innihalda þeir ýmsar óhollar sýrur, líkt og sykraðir drykkir, sem hafa m.a. glerungseyðandi áhrif.

Árið 2013 var gerð tilraun hér á landi til að setja vörugjöld á vörur sem innihéldu sykur eftir sykurinnihaldi og átti sú aðgerð að vera lýðheilsuáðgerð en þegar upp var staðið var ekki tekið tillit til lýðheilsusjónarmiða við þá framkvæmd. Þá hækkuðu sykraðir gosdrykkir einungis um 5 krónur/lítra og súkkulaði lækkaði í verði þar sem vörugjöld sem fyrir voru á súkkulaði voru hærri en þau vörugjöld sem lögð voru á eftir sykurinnihaldi. Embætti landlæknis benti þá á að þessi aðgerð væri ekki líkleg til árangurs heldur væri áþreifanleg hækkun á verði gosdrykkja og sælgætis árangursríkari leið til að

draga úr sykurneyslu landsmanna og virka þannig sem forvarnaraðgerð til að draga úr óheilbrigðum neysluvenjum. Það hafa því í raun aldrei verið settar álögur á sykrud matvæli á Íslandi út frá lýðheilsusjónarmiðum. Árið 2015 var virðisaukaskattur á matvælum hækkaður úr 7% í 11%. Jafnframt voru vörugjöld, þar með talin þau sem lögðust á sykrud matvæli, afnumin. Afleiðing þessara aðgerða var að gosdrykkir lækkuðu í verði og ávextir og grænmeti hækkuðu.

Tillaga að skattlagningu

Um nokkrar leiðir er að velja þegar hækka á skatta á matvæli. Í fyrsta lagi þarf að velja hvaða matvæli eru valin til að hækka skatta á en í öðru lagi hvers konar sköttum er beitt. Eftir yfirferð á sögu skattlagningar á matvælum hér á landi sem og reynslu annarra þjóða í þessum efnum þá leggur Embætti landlæknis eftirfarandi til:

Að hækka verð á sykrudum og sykurlausum gos- og svaladrykkjum (þ.m.t. orkudrykkjum en ekki kolsýrðu vatni án sítrónusýru E330) og sælgæti um a.m.k. 20% prósent. Þetta er hægt að framkvæma strax með því að færa þessar vörur úr neðra þrepi virðisaukaskatts (11%) í hærra þrep virðisaukaskatts (24%)* auk þess að leggja um leið vörugjöld á þessar vörur þannig að hækkunin nemi a.m.k. 20% í heildina.

*Þess ber að geta að milli 1994 og 2007 voru bæði gosdrykkir og sælgæti í hærra þrepi virðisaukaskatts meðan önnur matvæli voru í lægra þrepi (sjá nánar í þessu [skjali](#): Þróun virðisaukaskatts og vörugjalda á gosdrykkjum, sælgæti og öðrum matvælum).

Nýting þeirra fjármuna sem koma inn

Fjármuni sem koma inn mætti nýta til að lækka verð á grænmeti og ávöxtum, t.d. með því að afnema virðisaukaskatt af þeim vörum en slíkar undanþágur eru nú þegar til í lögum um virðisaukaskatt fyrir ýmsa starfsemi. Þannig mætti stuðla að auknu aðgengi að þessum hollustuvörum óháð efnahag og auka þannig jöfnuð til heilsu. Einnig mætti nýta hluta af fjármunum sem koma inn fyrir starf á sviði heilsueflingar og rannsókna, t.d. til að geta framkvæmt landskannanir á mataræði reglulega. Samhliða slíkri skattlagningu er mikilvægt að upplýsa almenning um heilsufarslegan ávinning af minni sykurneyslu. Einnig er mikilvægt að fylgjast með og meta hvaða áhrif skattlagningin hefur á neysluvenjur.

Sjá nánari umfjöllun og ýmislegt ítarefni um álögur/skatta á matvæli á [heimasíðu Embættis landlæknis](#).

Ábyrgð: Fjármála- og efnahagsráðuneytið.

Framkvæmd: Fjármála- og efnahagsráðuneytið.

Dæmi um samstarfsaðila: Heilbrigðisráðuneytið og Embætti landlæknis.

Aðrar aðgerðir:

2. Landskönnun á mataræði og regluleg vöktun áhrifaþátta heilbrigðis

Það þarf gott vöktunarkerfi til að fylgjast með þróun á mataræði þjóðarinnar yfir tíma. Framkvæma þarf [landskönnun á mataræði](#) reglulega, bæði meðal barna og fullorðinna, en þær eru forsenda þess að hægt sé að fylgjast með þróun mataræðis, neyslu næringarefna t.d. sykurs, aukefna og aðskotaefna, meðal landsmanna, í ólíkum aldurs-, búsetu-, og þjóðfélagshópum. Upplýsingar sem fást úr landskönnun á mataræði eru mikilvægar til að vinna að heilsueflingu og forvörnum gegn langvinnum sjúkdómum, t.d. sykursýki tegund 2 en mikil neysla á sykrudum drykkjum er tengd sykursýki. Stefnt er að því að hefja landskönnun á mataræði fullorðinna haustið 2019 en enn hefur ekki tekist að tryggja fjármagn fyrir könnunni þannig að það er ekki öruggt að hún geti hafist þá. Einnig er orðið mjög brýnt að framkvæma könnun á mataræði skólabarna en til þess þarf einnig fjármagn.

Í þessu sambandi er brýnt að veita fjármagn í að uppfæra íslenska gagnagrunninn um efnainnihald matvæla, [ÍSGEM](#), sem vistaður er á Matís en hann hefur ekki verið uppfærður síðan 2010-2011. Framkvæma þarf efnagreiningar á íslenskum matvælum m.t.t. næringarefna, aðskotaefna ofl. og síðan viðhalda grunninum jafnt og þétt. Það eru margir aðilar háðir því að hafa ÍSGEM uppfærðan en grunnurinn auðveldar aðgengi neytenda að áreiðanlegum upplýsingum um efnainnihald matvæla.

Vakta þarf helstu áhrifaþætti heilbrigðis reglulega, þar með talið mataræði, og framkvæma rannsóknina Heilsa og líðan Íslendinga a.m.k. á 5 ára fresti. Slík gögn nýtast í heilsueflandi starfi og til birtingar á árlegum [Lýðheilsuvísunum](#) Embættis landlæknis og [mælaborði Lýðheilsu](#). Þessar vaktanir gagnast ekki í sama tilgangi og landskönnun á mataræði en eru þó gagnlegar til að fylgjast með þróun á mataræði landsmanna á milli þess sem landskannanir eru framkvæmdar.

Ábyrgð: Heilbrigðisráðuneytið og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið.

Framkvæmd: Embætti landlæknis, Matvælastofnun, Matís, Landspítalinn og Háskóli Íslands (Rannsóknastofa í næringarfræði, Næringarstofa, Heilbrigðisvísindasvið og Menntavísindasvið).

3. Efling heilsugæslunnar með heilsueflandi móttökum

Efla þarf starf hjá heilsueflandi móttökum heilsugæslunnar um allt land með þverfaglegu teymi sérfræðinga, þ.m.t. næringarráðgjöfum/næringarfræðingum sem geta m.a. aðstoðað fólk til að minnka sykurneyslu. Einnig er mikilvægt að heilsugæslan efli samstarf við fleiri heilbrigðisstéttir og bjóði upp á næringarráðgjöf í mæðra-, ung- og smábarnavernd (forgangshópar), sem og annarri þjónustu heilsugæslunnar. Einnig þarf að efla vefinn heilsuvera.is, þróa hann áfram og tryggja fjármagn fyrir rekstri.

Ábyrgð: Heilbrigðisráðuneytið.

Framkvæmd: Próunarmiðstöð Íslenskrar heilsugæslu og Rannsóknastofa í næringarfræði í samvinnu við Næringarstofu Landspítala.

Dæmi um samstarfsaðila: Embætti landlæknis og heilsugæslustöðvar á landinu.

4. Heilsueflandi samfélög og skólar

Efla þarf starf Heilsueflandi [samfélaga](#), [leik-](#), [grunn-](#) og [framhaldsskóla](#) og frístundaheimila en þar er unnið heildstætt að því að skapa umhverfi og aðstæður sem hvetja til heilbrigðra lífnaðarháttá, þ.m.t. mataræðis, þannig að holla valið verði auðveldla valið. Sveitarfélög geta gengið á undan með góðu fordæmi og haft holla fæðu í boði í sínum stofnunum.

Næring gegnir veigamiklu hlutverki í öllu skólastarfi því vel nærð börn eiga betra með að einbeita sér og mataræði getur haft áhrif á hegðun, lærdómsgetu og námsárangur. Nemendur verja stórum hluta dagsins í skólanum eða á frístundaheimili eftir skóla og því er mikilvægt að þau eigi þar kost á hollum og góðum mat í samræmi við opinberar ráðleggingar. Í aðalnámskrá leik-, grunn- og framhaldsskóla frá árinu 2011 er *heilbrigði og velferð* einn af sex grunnþáttum menntunar á öllum skólastigum. Þar er m.a. komið inn á mikilvægi heilsusamlegs fæðuvals með fræðslu og góðu framboði á fjölbreyttum mat og að leggja þurfi áherslu á uppeldis- og félagslegt gildi máltíða meðal annars með því að gefa nægan tíma til að nærast.

Sveitarfélög og skólar eru hvattir til að nýta sér gátlista um næringu fyrir heilsueflandi samfélög og skóla og tryggja að innan veggja stofnana á vegum sveitarfélagsins, þ.m.t. skóla, frístundaheimila og félagsmiðstöðva, sé matur í samræmi við ráðleggingar um mataræði og markvisst sé dregið úr framboði á sykrudum vörum.

Ábyrgð: Heilbrigðisráðuneytið.

Framkvæmd: Embætti landlæknis, sveitarfélög, leik-, grunn- og framhaldsskólar, frístundaheimili og félagsmiðstöðvar.

Dæmi um samstarfsaðila: Samband íslenskra sveitarfélaga, frjáls félagsamtök.

5. Heilsueflandi vinnustaðir

Að efla starf [Heilsueflandi vinnustaða](#) en mikilvægt er að vinnustaðir hugi að heilsueflingu starfsmanna sinna m.a. með því að bæta aðgengi að hollum mat og drykk á vinnustaðnum þannig að það sé í samræmi við [Ráðleggingar um mataræði](#) frá Embætti landlæknis. Þetta má gera með því að hafa hollar vörur í boði t.d. ávexti, grænmeti, heilkornavörur og fisk en draga úr framboði á gosdrykkjum, orkudrykkjum, sælgæti, snakki, óhollum skyndibita, kexi, kökum og áfengi.

Ábyrgð: Heilbrigðisráðuneytið og félagsmálaráðuneytið.

Framkvæmd: Embætti landlæknis, VIRK, Vinnueftirlitið.

Dæmi um samstarfsaðila: Sveitarfélög og aðrir vinnustaðir í landinu.

6. Samnorræna matvælamerkið Skráargatið

Efla þarf samnorræna matvælamerkið [Skráargatið](#) þannig að það verði einfalt að velja hollari matvöru. Setja þarf fjármagn í að kynna merkið betur fyrir neytendum og framleiðendum þannig að vörum sem bera merkið fjölgi á markaði. Matvælaframleiðendur verði hvattir til að framleiða vörur sem uppfylla skilyrði fyrir Skráargatið og að merkja þær með því. Matvörur sem bera Skráargatið uppfylla eina eða fleiri af eftirfarandi kröfum: Minni og hollari fita, minni sykur og salt og meira af trefjum og heilkorni.

Ábyrgð: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið.

Framkvæmd: Matvælastofnun og Embætti landlæknis.

Aðrir þátttakendur: Heilbrigðisráðuneytið.

Dæmi um samstarfsaðila: Samtök iðnaðarins.

7. Hollara matarframboð í íþróttamannvirkjum

Að sveitarfélög fylgist með og stuðli að hollara matarframboði í íþróttamannvirkjum (t.d. íþróttahúsum, sundstöðum, skíðasvæðum, skautahöllum og öðrum stöðum sem börn koma saman á) í samræmi við ráðleggingar Embættis landlæknis. Til dæmis að það sé gott aðgengi að köldu drykkjarvatni án endurgjalds og ef seldar eru veitingar þá eru hollar vörur í boði í samræmi við ráðleggingar, t.d. ávextir, grænmeti og heilkornasamlokur með hollu áleggi. Draga ætti úr óhollustu með því að hafa ekki til sölu gosdrykki, orkudrykki, sælgæti, snakk, kex, kökur og óhollan skyndibita, hvorki í sjálfsöllum, sjoppum né annarri veitingasölu. Markvisst sé unnið að því að takmarka auglýsingar á óhollum mat- og drykkjarvörum í íþróttamannvirkjum, tengt íþróttaviðburðum og kostun (e.sponsorship) á þeim.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið, Samgöngu- og sveitastjórnarráðuneytið.

Framkvæmd: Sveitarfélög í landinu.

Dæmi um samstarfsaðila: ÍSÍ, UMFÍ, héraðssambönd/íþróttabandalög og íþróttafélög, forsvarsmenn íþróttamannvirkja, Samband íslenskra sveitarfélaga og Embætti landlæknis.

8. Fylgja eftir takmörkun á auglýsingum sem beint er til barna

Draga þarf úr markaðssetningu á óhollum matvælum sem beint er að börnum, hvort sem er í sjónvarpi, á netinu, í smáforritum en einnig í umhverfi barna t.d. í íþróttamannvirkjum, tengt íþróttaviðburðum og kostun (e. sponsorship) á þeim. Mikilvægt er að kanna hvort lög um fjölmiðla nr. 38/2011 gangi nógu langt í að takmarka það áreiti sem börn verða fyrir og hvort þeim lögum sé fylgt eftir.

Í fjölmiðlalögunum segir í 41. grein að auglýsingar og fjarkaupainnskot séu óheimil í dagskrá sem er ætluð börnum yngri en 12 ára. Bann þetta hefst 5 mínútum áður en dagskrá ætluð börnum yngri en 12 ára hefst og stendur þar til 5 mínútum eftir að útsendingu slíkrar dagskrár lýkur. Í 38. grein segir m.a. að í viðskiptaboðum og fjarkaupum sé óleyfilegt að: „hvetja börn til neyslu á matvælum og drykkjarvörum sem innihalda næringarefni og efni sem hafa næringar- og lífeðlisfræðileg áhrif og ekki er mælt með að séu í óhóflegum mæli hluti af mataræði, einkum fitu, transfitusýrur, salt/natríum og sykur.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Framkvæmd: Fjölmiðlanefnd.

Dæmi um samstarfsaðila: Embætti landlæknis og Umboðsmaður barna.

9. Hvatning til matvælaframleiðenda um framleiðslu á hollari matvörum

Matvælaframleiðendur verði hvattir til að framleiða hollari matvörur, bæði vörur sem koma nýjar á markað en einnig með því að breyta vörum sem eru nú þegar á markaði í hollari átt (e. reformulation). Þetta má gera t.d. með því að draga úr sykri, salti og mettaðri fitu og auka hlut grænmetis, ávaxta, heilkorna og mjúkrar fitu í þeim vörum sem framleiddar eru.

Nýta mætti skilgreiningar fyrir [Skráargatið](#) í þessu sambandi en einnig [skýrslu frá Alþjóðaheilbrigðismálastofnuninni](#) um minnkun á notkun sykurs við framleiðslu matvæla og [skýrslu frá Lýðheilsustöð Englands](#) (Public Health England) sem hefur leitt vinnu við að minnka sykur í matvælum þar í landi.

Ábyrgð: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið.

Framkvæmd: Matvælaframleiðendur

Dæmi um samstarfsaðila: Samtök iðnaðarins, Samtök atvinnulífsins, Matvælastofnun og Embætti landlæknis.

10. Framboð og uppröðun í verslunum og eftirlit með því

Verslanir verði hvattar til að selja ekki sælgæti í svo kölluðum nammibörum. Verslanir verði einnig hvattar til að haga uppröðun vara með þeim hætti að holla valið verði auðveldla valið og að hafa hvorki sælgæti við kassa né í augnhæð barna. Auk þess verði verslanir hvattar til að hætta með tilboð á óhollustu, t.d. afslætti á sælgæti, og bjóða ekki gosdrykki frítt eða á lægra verði með skyndibitatilboðum.

Ábyrgð: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið og heilbrigðisráðuneytið.

Framkvæmd: Embætti landlæknis.

Dæmi um samstarfsaðila: Samtök verslunar og þjónustu og verslanir í landinu.

11. Eftirfylgd með merkingum vara sem innihalda azo-litarefni sem selt er í lausu

Skerpa þarf á eftirfylgd með því að ef sælgæti sem inniheldur svokölluð azo-litarefni (E102, E104, E110, E122, E124, E129) er selt í lausu, t.d. í nammibörum verslana, að þá sé hver sælgætiskassi merktur á áberandi hátt fyrir neytandann með viðvöruninni „Getur/geta haft neikvæð áhrif á athafnasemi og eftirtekt barna“ líkt og kveðið er á um í [reglugerð nr. 1117 frá 2011](#). Reglugerðin segir að allar vörur sem innihalda eitt eða fleiri þessara litarefna beri að merkja með ofangreindri viðvörun.

Ábyrgð: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið.

Framkvæmd: Heilbrigðiseftirlit viðkomandi sveitarfélags, Matvælastofnun.

Dæmi um samstarfsaðila: Samtök verslunar og þjónustu.

12. Aukin heilbrigðisfræðsla á öllum skólastigum

Mikilvægt er að nemendur á öllum skólastigum (leik-, grunn- og framhaldsskólum) fái fræðslu um hollt mataræði. Við slíka fræðslu mætti m.a. nýta heimasíðuna www.sykurmagn.is en þar er að finna upplýsingar um sykurrinnihald matvæla. Einnig að nemendur fái aukna kennslu í að matreiða hollt hráefni á heilsusamlegan hátt innan kennslugreinarinnar heimilisfræði. Áhersla verði aukin á matargerð með minna magni viðbættis sykurs. Mikilvægt er að kennarar og aðrir sem vinna með börnum og unglingum fái viðeigandi menntun á sviði heilsueflingar og næringar. Eins er mikilvægt að skilaboð sem nemendur fá um þessa þætti séu samræmd og stangist ekki á og það sé samræmi milli þess sem börnin læra varðandi hollt mataræði og þess sem boðið er upp á innan skólans.

Ábyrgð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Framkvæmd: Menntastofnun og Menntavísindasvið HÍ.

Dæmi um samstarfsaðila: Leik-, grunn- og framhaldsskólar á landinu.

13. Lög um matarframboð á leikskólum

Sett verði í lög um leikskóla að matarframboð á leikskólum sé í samræmi við ráðleggingar Embættis landlæknis um mataræði líkt og kveðið er á um í lögum um grunnskóla og framhaldsskóla. Jafnframt að sett verði í reglugerð um daggæslu í heimahúsum að matarframboð sé í samræmi við ráðleggingar Embættis landlæknis fyrir þann aldurshóp.

Ábyrgð og framkvæmd: Mennta- og menningarmálaráðuneytið og félagsmálaráðuneytið.

Dæmi um samstarfsaðila: Samband íslenskra sveitarfélaga.

14. Opinber innkaup í samræmi við ráðleggingar

Aðilar sem sjá um opinber innkaup fylgi [Innkaupastefnu matvæla fyrir ríkisaðila](#) sem samþykkt var af ríkisstjórninni í maí 2019, sérstaklega hvað sykur og sykraðar vörur varðar. Eitt af meginmarkmiðum stefnunnar er að máltíðir í mótuneytum ríkisaðila uppfylli lýðheilsuþátt og neytendur hafi aðgang að upplýsingum um hollustu og uppruna matvæla. Það þarf því m.a. að tryggja að mótuneyti ríkisaðila bjóði holl matvæli í samræmi við ráðleggingar Embættis landlæknis um mataræði. Einnig að ÍSGEM sé uppfærður og honum viðhaldið þannig að neytendur geti fengið öruggar upplýsingar um efnainnihald matvæla.

Ábyrgð: Fjármála- og efnahagsráðuneytið.

Framkvæmd: Ríkiskaup.